

Editoitu versio kirjoituksesta julkaistiin Helsingin Sanomien Mieli-pide-osastossa 1.8.2007.

”Sijoittajille tuotekehitys on usein toisarvoista”

Erikoistutkija Eva Heiskanen kirjoitti Vieraskynässä (HS 27.7) tärkeästä asiasta: miten tavalliset ihmiset saataisiin tai pääsisivät laajemmin osallistumaan teknologisten tuotteiden tai ratkaisuiden kehittämiseen.

Yksi osallistumisen mahdollisuus tuli Heiskanen kirjoituksessa esille hieman vaivihkaa – ehkä siksi, että kyseinen mahdollisuus on saanut valitettavan vähän huomiota niin kuluttajatutkimuksessa, kuin yritysten strategioissa ja innovaatiojohtamisessa ja näiden akateemisessa tutkimuksessa, kuin valtiollisissa teknologia- ja hyvinvointipolitiikoissa.

Viittaan erityisesti pääomien rooliin ja kohdistumiseen yritysten teknologisen kehitystyön suhteen. Pääomat ovat selvästikin sellaisia ”voimavaroja”, joista Heiskanen puhuu. Ne ovat voimavaroja, joita tavallisilla ihmisillä on käyttämättöminä (suoraan tai epäsuoraan) ja jotka voisivat paremmassa käytössä ollessaan tuottaa enemmän hyvinvointia: ”toimivampia tuotteita, parempaa elinympäristöä ja ihmisläheisempää teknologiaa”.

On ilmeistä, että yritykset tarvitsevat pääomia kehittääkseen teknologisia ratkaisuja. Maailmamme tämänhetkessä tilassa on kuitenkin teknologisen kehityksen kannalta erityisesti kaksi ongelmaa.

Ensinnäkin pääomien kohdistajat – sijoittajat – eivät usein ole kovin kärsivällisiä odottamaan yritysten teknologisen kehityksen tuottamia hedelmiä halutessaan sijoituksilleen jatkuvaa ja nopeaa tuottoa. Seurauksena yritysjohtajat kokevat painostuksen tunnetta, mikä johtaa siihen, että teknologisiin kehitysprojekteihin usein alipanostetaan – jopa lupaaviin sellaisiin. Tähän ongelmaan viitataan silloin tällöin, kun kritisoidaan ”kvartaalikapitalismia”.

Toiseksi sijoittajat ovat useimmiten ”hengettömiä” teknologisen kehityksen suhteen: heille harvoin merkitsee itseisarvoisesti mitään se, minkälaisia teknologioita ja tuotteita yritykset kehittävät. Sijoittajille yritysten teknologinen ja tuotekehitys edustaa useimmiten välinearvoa itseisarvon ollessa rahallinen tuotto sijoituksille.

Yhteiskunnallisen hyvinvoinnin kehittämisen kannalta olisikin oleellista yhtäältä, että pääomien sijoitukset yrityksiin olisivat kärsivällisempiä teknologisen kehityksen suhteen. Toisaalta olisi oleellista, että sijoituksissa olisi enemmän ”henkeä” sen suhteen, minkälaisia tuotteita yritykset tuottavat ja teknologioita kehittävät.

Tässä tullaan tavallisiin ihmisiin. Sen sijaan, että ihmisiä kehoitetaan sijoittamaan varojaan kylmäpäisesti vain rahalliset tuotot ja riskit mielessään, ihmisiä tulisi rohkaista sijoittamaan säästöjään (a) kärsivällisesti, (b) sellaisiin kohteisiin tai yrityksiin, joiden harjoittamaa teknologista kehitystä he pitävät tärkeänä ja edistämisenarvoisena. Yhteiskunnallisessa mittakaavassa tämä ”demokratisoi” teknologista kehitystä sen suhteen, minkälaisiin teknologisiin kehityskohteisiin pääomat alun perin kohdistuvat ja kuinka kärsivällisesti.

Yksittäisillä ihmisillä lienee onneksi myös luontainen taipumus sijoittaa tällä tavoin. Heiskanenkin viittaa esimerkiksi siihen, miten saksalaisen kylän asukkaat osallistuivat tärkeänä pitämänsä biokaasulaitoksen rahoittamiseen. Hieman arkipäiväisempänä esimerkkinä: tiettyyn harrastukseen kiintyneet voivat olla taipuvaisia sijoittamaan harrastukseen liittyvien tuotteiden kehitystä tekevään yritykseen.

Esteenä tällaiselle demokratisoitumiselle on kuitenkin se, että suurin osa tavallisten ihmisten säästöistä ei ole tällä hetkellä heidän itsensä sijoitettavissa. Erityisesti jokaisella meistä on kertyneenä huomattavia eläkesäästöjä, joiden sijoittamiseen emme voi itse vaikuttaa millään tapaa. Ja loput säästönsä moni antaa pankkien markkinoimien, laajasti hajautettujen sijoitusrahastoiden sijoitettavaksi.

Eläkerahastot ja sijoitusrahastot ovat taas valitettavasti juuri niitä, jotka ovat sijoituksissaan taipuvaisia olemaan jokseenkin kärsimättömiä ja hengettömiä yritysten teknologisen kehityksen suhteen.

On tosin huomattava, että kyse ei toki ole niinkään rahastojen tai niiden hoitajien tyhmyydestä, ilkeydestä tai vastuuttomuudesta, etenkin hengettömyyden kohdalla.

Sijoittaessaan tuhansien tai miljoonien ihmisten säästöjä rahastot joutuvat nimittäin välttämättä käyttämään sellaista yksipuolisen hengetöntä ja neutraalia kriteeriä sijoituksissaan – rahallista tuotto-odotusta – joka on varmasti kaikille säästäjille joissain määrin tärkeä tai mieleen.

Vastaavasti jos yhteiskunnassa olisi yksi taho, joka norsunluutornissaan päättäisi keskitetysti kaikkien meidän puolesta, mitä ruokaa meille toimitetaan ruokapöytiimme, kyseisen tahon olisi järkevää kiinnittää ensisijainen huomio ruuan ravinto- tai energia-arvoon – ihmisten makutottumukset kun vaihtelevat.

Silti, olisi ehkä syytä antaa ihmisille hieman enemmän mahdollisuuksia päättää, minkälaisiin kohteisiin ja yrityksiin – teknologisen tai tuotekehityksen suhteen – heidän eläke- tai muita säästöjään sijoitetaan. Vaikka vertaus on karrikoitu ja provosoiva, annetaanhan meidän hieman päättää siitäkin, minkämakeista ruokaa ostamme ruokapöytiimme.

Pitkällä aikavälillä vaikutus teknologisen kehityksen demokratisoitumiseen saattaisi olla merkittävä. Paremminkin tällä hetkellä, erilaisten elämän- ja hyvinvoinnin alueiden ympärille järjestyisi tällöin näiden alueiden teknologisen kehityksen edistämiseksi kärsivällisesti omistautuneita, sijoittajina toimivien tavallisten ihmisten ja kehitystyötä tekevien yritysten yhteisöjä.

Jaakko Aspara
Professori (ma.)
Helsingin kauppakorkeakoulu HSE